JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

L. A. GEELHOED

19 päivänä tammikuuta 2006 [1]

1. Käsiteltävänä olevassa valituksessa komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan osittain Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon Co. Ltd ym. vastaan komissio (jäljempänä valituksenalainen tuomio) 29.4.2004 antaman tuomion. Valitus koskee vain asiaa T-239/01. [2]

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 17

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostetun kanteen johdosta tuomioistuin alensi sakkoa, jonka komissio oli määrännyt SGL:lle EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan soveltamisesta 18 päivänä heinäkuuta 2001 tehdyllä päätöksellä 2002/271/EY (asia COMP/E-1/36.490 – Grafiittielektrodit). [3]

4. Neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus), [4] joka on annettu 6.2.1962 (jäljempänä asetus N:o 17), 15 artiklassa säädetään seuraavaa:

3. Komission oikeudelliset perusteet liittyvät sen yhteistyön tiettyihin näkökohtiin, joita yritykset tekevät komission kanssa komissiolle asetuksessa N:o 17 annettujen tutkintavaltuuksien rajoissa, verrattuna yhteistyöstä annetun tiedonannon mukaiseen vapaaehtoiseen yhteistyöhön.

"1. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – Kok. 2004, s. II-1181.

3 – EYVL 2002, L 100, s. 1.

4 – EYVL 1962, 13, sw. 204.

vähintään 100 ja enintään 5 000 laskentayksikön sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

– –

b) antavat virheellisiä tietoja vastatessaan 11 artiklan 3 tai 5 kohdan – – nojalla tehtyyn tietojensaantipyyntöön – –

2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa tai 82 artiklaa; – –

– –

Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto."

Suuntaviivat

5. Komission tiedonannon "Suuntaviivat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa"[5] (jäljempänä suuntaviivat) johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

"– – suuntaviivoissa esitettyjen periaatteiden tarkoituksena on varmistaa komission päätösten avoimuus ja objektiivisuus suhteessa yrityksiin kuin myös yhteisöjen tuomioistuimeen; samalla vahvistetaan lainsäätäjän komissiolle jättämä liikkumavara harkintavallalle, jonka perusteella komissio voi määrätä sakoksi enintään 10 prosenttia yrityksen kokonaisliikevaihdosta. Tätä liikkumavaraa on kuitenkin sovellettava yhtenäisen ja syrjimättömän politiikan linjan mukaisesti, joka vastaa kilpailusääntöjen rikkomisen estämiselle asetettuja tavoitteita.

Sakon uusi laskutapa perustuu tästedes jäljempänä esitettyyn kaavaan, joka pohjautuu perusmäärään, jota korotetaan raskauttavien olosuhteiden perusteella ja alennetaan lieventävien olosuhteiden perusteella."

5 – EYVL 1998, C 9, s. 3.

Yhteistyöstä annettu tiedonanto

6. Komissio määrittelee sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa antamassaan tiedonannossa [6] (jäljempänä yhteistyöstä annettu tiedonanto) ne edellytykset, joilla komission kanssa tutkimuksissa yhteistyössä olevat yritykset voidaan vapauttaa sakoista tai niille muussa tapauksessa määrättyjä sakkoja lievennetään, kuten tiedonannon A kohdan 3 alakohdassa esitetään.

7. Yhteistyöstä annetun tiedonannon A kohdan 5 alakohdassa todetaan seuraavaa:

"Yritysten yhteistyö komission kanssa on vain yksi monista tekijöistä, jotka komissio ottaa huomioon sakon määrän vahvistaessaan. – –"

8. D kohdassa esitetään seuraavaa:

"1. Jos yritys tarjoutuu yhteistyöhön ilman, että kaikki edellä B tai C kohdassa esitetyt edellytykset täyttyvät, yritykselle voidaan myöntää 10–50 prosenttia alennusta siihen sakkojen määrään, mikä sille olisi määrätty ilman yhteistyötä.

2. Näin voidaan menetellä erityisesti, jos:

– yritys toimittaa komissiolle ennen vastalauseiden tiedoksi antamista tietoja, asiakirjoja tai muita todisteita, jotka auttavat rikkomuksen todistamisessa

– saatuaan tiedon vastalauseista yritys ilmoittaa komissiolle, että se ei kiistä niiden seikkojen olemassaoloa, joihin komission esittämät syytökset perustuvat."

II Riidanalaisen päätöksen tekemiseen liittyvät tosiseikat ja sen tausta

9. Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tiivisti asian tosiseikat seuraavasti:

"1. – – päätöksessä 2002/271 – – komissio totesi eri yritysten osallistuneen grafiit-

6 – EYVL 1996, C 207, s. 4.

tielektrodialalla joukkoon EY 81 artiklan 1 kohdassa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja.

– –

2. Grafiittielektrodeja käytetään ensi sijassa teräksen valmistamiseen valokaariuuneissa. Teräksen valmistaminen näissä uuneissa on itse asiassa kierrätysprosessi, jossa romuteräs muunnetaan uudeksi teräkseksi, toisin kuin klassisessa tuotantomenetelmässä, jossa terästä valmistetaan rautamineraaleista korkeauuneissa hapettamalla. Romun sulattamiseen tarkoitetussa sähköuunissa käytetään yhdeksää elektrodia, jotka on yhdistetty kolmen elektrodin palkeiksi. Sulamisprosessin intensiteetti huomioon ottaen elektrodeja käytetään keskimäärin yksi yksikkö jokaista kahdeksaa tuntia kohden. Elektrodin valmistus kestää noin kaksi kuukautta. Kyseisessä tuotantoprosessissa grafiittielektrodeja ei voida korvata millään muulla tuotteella.

3. Grafiittielektrodien kysyntä liittyy suoraan teräksen valmistukseen valokaariuunissa. Asiakkaat ovat pääosin teräksentuottajia, joiden osuus kysynnästä on noin 85 prosenttia. Vuonna 1998 maailman raakateräksen tuotanto oli 800 miljoonaa tonnia, josta 280 miljoonaa tonnia tuotettiin valokaariuuneissa. – –

5. 1980-luvulla teknologian kehittyminen johti elektrodien käyttömäärän huomattavaan supistumiseen tuotettua terästonnia kohden laskettuna. Terästeollisuudessa tehtiin tällöin myös huomattavia rakenneuudistuksia. Elektrodien kysynnän aleneminen johti maailman elektroditeollisuuden rakenteen uudistamiseen. Useita tehtaita suljettiin.

6. Vuonna 2001 grafiittielektrodeja toimitti Euroopan markkinoille yhdeksän länsimaista valmistajaa: – –

7. Komission virkamiehet tekivät – – neuvoston asetuksen N:o 17 – – 14 artiklan 3 kohdan perusteella 5.6.1997 ennalta odottamattomia samanaikaisia tarkastuksia – –

8. Samana päivänä Federal Bureau of Investigationin (FBI) virkamiehet suo-

rittivat Yhdysvalloissa etsintöjä useiden valmistajien tiloissa. Näiden etsintöjen johdosta SGL:ää – – vastaan aloitettiin kiellettyä kartellia koskeva rikosoikeudenkäynti. Kaikki syytetyt myönsivät niitä vastaan esitetyt tosiseikat oikeiksi ja suostuivat maksamaan sakot, joiden määräksi vahvistettiin SGL:n osalta 135 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (USD) – –

– –

10. Yhdysvalloissa nostettiin ostajaryhmän puolesta SGL:ää – – vastaan kolminkertaista vahingonkorvausta (triple damages) koskevat kanteet.

11. – – Kanadassa – – SGL myönsi syyllisyytensä vuoden 2000 heinäkuussa ja suostui maksamaan 12,5 miljoonan CAD suuruisen sakon kyseisen lain rikkomisen perusteella. Teräksenvalmistajat nostivat vuoden 1998 kesäkuussa SGL:ää – – vastaan Kanadassa kiellettyä kartellia koskevat siviilikanteet.

12. Komissio lähetti 24.1.2000 tutkinnan kohteena oleville yrityksille väitetiedoksiannon. Hallinnollisen menettelyn päätteeksi tehtiin 18.7.2001 päätös, jonka mukaan kantajayritykset – – olivat maailmanlaajuisesti vahvistaneet hinnat ja jakaneet relevantit kansalliset ja alueelliset tuotemarkkinat kotimaista tuottajaa koskevan periaatteen mukaan. Näin ollen UCAR oli vastuussa Yhdysvalloista ja tietyistä Euroopan osista ja SGL muusta Euroopasta – –

13. Päätöksen mukaan sopimuksen perusperiaatteet olivat seuraavat:

– Grafiittielektrodien hinnat olisi asetettava maailmanlaajuisesti.

– Ainoastaan kunkin yrityksen hallituksen puheenjohtaja tai toimitusjohtaja tekisi hinnoittelua koskevat päätökset.

– Kotimainen tuottaja asettaisi markkinahinnat kotimarkkinoillaan ja muiden tuottajien olisi seurattava tätä hinnoittelua.

– Muilla kuin kotimarkkinoilla eli markkinoilla, joilla ei ollut kotimaista tuottajaa, hinnat olisi asetettava yhteisymmärryksessä.

– Muiden kuin kotimaisten tuottajien ei pitäisi kilpailla aggressiivisesti ja niiden olisi vetäydyttävä muiden kotimarkkinoilta.

– Kapasiteettia ei laajennettaisi (japanilaisten tuottajien oli määrä vähentää kapasiteettiaan).

– Teknologiaa ei pitäisi siirtää muille kuin kartelliin osallistuville valmistajille.

14. Päätöksessä todetaan tämän jälkeen, että edellä mainitut perusperiaatteet pantiin täytäntöön kartellikokouksissa, joita pidettiin usealla eri tasolla, joita olivat ylimmän johdon kokoukset, työskentelytason kokoukset, eurooppalaisten tuottajien ryhmäkokoukset (ilman japanilaisia yrityksiä), tiettyjä markkinoita koskevat kansalliset tai alueelliset tapaamiset ja yritysten kahdenväliset yhteydet.

– –

16. Päätöksessä tehtyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten ja oikeudellisten arviointien pohjalta komissio on määrännyt tutkimuksen kohteena olleille yrityksille sakkoja, joiden määrä on laskettu asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa noudatettavissa suuntaviivoissa – – esitetyn metodologian mukaisesti.

17. Päätöksen päätösosan 3 artiklassa määrätään seuraavat sakot:

SGL: 80,2 miljoonaa euroa

– –

18. Päätösosan 4 artiklassa asianomaiset yritykset määrätään maksamaan sakot kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiantamisesta 8,04 prosentin suuruisen koron maksamisen uhalla."

III Oikeudenkäyntimenettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

10. SGL ja tietyt muut yritykset, joille riidanalainen päätös oli osoitettu, nostivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 20.10.2001 toimittamallaan kannekirjelmällä kanteen kyseisestä päätöksestä.

11. Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti muun muassa seuraavaa:

"– –

2) Asiassa T-239/01, SGL Carbon vastaan komissio:

– kantajalle päätöksen 2002/271 3 artiklassa määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 69 114 000 euroa

– kanne hylätään muilta osin

– –"

12. Tuomion 401–412 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, ettei SGL:llä ollut velvollisuutta vastata tiettyihin komission esittämiin kysymyksiin tai toimittaa tiettyjä asiakirjoja. Sitä, että se kuitenkin antoi pyydetyt tiedot, on pidettävä vapaaehtoisena yhteistyönä, joka kuuluu hyvittää yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla.

IV Muutoksenhaku

13. Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 2 kohtaa koskevilta osin

– velvoittaa SGL:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

14. SGL vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

– hylkää valituksen

– velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

V Oikeudelliset perusteet ja pääasialliset perustelut

15. Komissio väittää, että tietyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion 401–412 kohdassa esittämät toteamukset rikkovat yhteisön oikeutta, erityisesti asetuksen N:o 17 15 artiklaa, kun sitä luetaan yhdessä 11 artiklan kanssa, ja yhteistyöstä annettua tiedonantoa. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt tuomion valituksenalaisessa osassa virheitä myös tuomion perustelujen osalta.

16. Komissio esittää yhden kaksiosaisen oikeudellisen perusteen ja yhden toissijaisen oikeudellisen perusteen.

17. Pääasiallinen oikeudellinen peruste, jolla komissio kyseenalaistaa sen, onko sakkoa periaatteessa alennettava tiettyjen tietojensaantipyyntöön annettujen vastausten perusteella, liittyy seuraaviin seikkoihin:

(1) 31.3.1999 päivätty tietojensaantipyyntö (valituksenalaisen tuomion 407–409 kohta ja 410 kohdan kolme ensimmäistä virkettä)

(2) 30.6.1997 päivätty tietojensaantipyyntö (valituksenalaisen tuomion 412 kohta).

18. Toinen, toissijainen, oikeudellinen peruste liittyy sakon alennuksen määrään tietojensaantipyynnön jälkeen tehdyn yhteistyön johdosta (tuomion 410 kohta).

19. Käsiteltävänä olevassa asiassa esitetyt väitteet voidaan tiivistää seuraavasti.

20. Pääasiallisen oikeudellisen perusteen ensimmäisessä osassa, joka liittyy asiakirjoihin, komissio väittää, että sillä on aina oikeus pyytää asiakirjoja ja ettei tällainen pyyntö riko puolustautumisoikeuksia. Tämä ei koske kysymyksiä, joihin saattaa liittyä kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon myöntäminen. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sivuutti valituksenalaisen tuomion 408 ja 409 kohdassa vakiintuneen oikeuskäytännön. Lisäksi tämä lähestymistapa on ristiriidassa tuomion 403, 406 ja 407 kohdan kanssa, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi kyseiseen oikeuskäytäntöön.

21. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi myös pitänyt varmistaa, missä määrin SGL tosiasiallisesti vastasi komission pyyntöön toimittaa komission pyytämät asiakirjat ja jonka tuomioistuin kyseenalaisti. SGL:n 8.6.1999 päivätyn vastauksen sanamuodosta ilmenee, ettei näin tehty. SGL vastasi, ettei sillä ollut kaikkia pyydettyjä asiakirjoja. Myönnettyä alennusta ei siis ole syytä korottaa. Asiakirjojen puuttumisesta huolimatta SGL pyrki selittämään tosiseikat. Komissio otti tämän yhteistyön huomioon.

Ainoat vastaukset, joita komissio ei ottanut huomioon seuraamusten lieventämiseksi, olivat ne, joilla vastattiin muodolliseen tietojensaantipyyntöön. Tiedot, jotka ulottuivat yhteistyövelvollisuutta pitemmälle, otettiin huomioon.

22. SGL väittää, että kaikki sen 8.6.1999 päivätyssä muistiossa esittämät lausunnot samoin kuin sen 30.6.1997 päivättyyn tietojensaantipyyntöön antamat vastaukset tulisi kokonaisuudessaan määritellä yhteistyöksi, koska rikkomisen yksiselitteisen myöntämisen ja näytön tai näyttöä sisältävien asiakirjojen toimittamisen välille ei voida tehdä eroa. SGL:n mukaan sillä on ehdoton vaitiolo-oikeus.

23. Mikäli yhteisöjen tuomioistuin ei yhdy tähän näkemykseen, SGL väittää, että valituksenalainen tuomio on joka tapauksessa yhdenmukainen oikeuskäytännön kanssa.

24. Oikeudellisen perusteen toisessa osassa, joka koskee 30.6.1997 päivättyä tietojensaantipyyntöä, komissio väittää, että tuomion 412 kohtaan sisältyy useita virheitä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vaikuttaa tulkinneen komission näkemykseksi jotain, mitä komissio ei ole itse esittänyt. Komissio painotti, ettei se hyvittänyt SGL:ää vähemmän sen takia, että SGL ei nimennyt kaikkia varoittamiaan yrityksiä, vaan se pikemminkin jätti hyvittämättä SGL:ää enemmän, koska SGL:n antama vastaus ei ulottunut asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaista yhteistyövelvoitetta pitemmälle. Lisäksi sakkoa voidaan alentaa vain sellaisten tietojen perusteella, joiden avulla komissio on voinut todeta rikkomisen helpommin.

25. SGL hyväksyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset. Sen mukaan tietojensaantipyynnöllä ei ole mitään oikeudellista perustaa, kun otetaan huomioon se, että kartellin muiden jäsenten varoittaminen ei merkitse EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista. Asetuksen N:o 17 11 artiklassa ei anneta komissiolle valtuutta esittää tällaisia kysymyksiä. Jos kartellin muiden jäsenten varoittamista voidaan pitää raskauttavana olosuhteena, SGL:n myöntämistä tulisi pitää yhteistyönä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli joka tapauksessa oikeassa todetessaan, ettei SGL:llä ollut velvollisuutta vastata.

26. Lopuksi komissio riitauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksen, jonka mukaan tietojensaantipyyntöön vastauksena annetut tiedot oikeuttavat samaan sakonalennukseen kuin omasta aloitteesta annetut tiedot. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sivuutti täten sen, että sakkoa voidaan alentaa vain komission työtä helpottaneen tiedon perusteella. Tämä pätee varsinkin silloin, kun

tiedot annetaan omasta aloitteesta, koska se tapahtuu varhaisessa vaiheessa ja siten säästää komissiolta tiettyjä tutkintatoimenpiteitä, kuten tietojensaantipyynnön laatimisen.

27. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä vertaus yhteistyöstä annetun tiedonannon C kohtaan ei tue ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kantaa vaan komission kantaa. Näkemys, jonka mukaan tietojensaantipyyntöön vastauksena annetut tiedot olisi hyvitettävä samalla tavalla kuin omasta aloitteesta annetut tiedot, on ristiriidassa kyseisen tiedonannon kanssa. Jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että molempia tilanteita tulisi kohdella samalla tavalla, se rikkoo asetuksen N:o 17 15 artiklaa ja yhteistyöstä annettua tiedonantoa.

VI Tuomion merkitykselliset osat

28. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin aloitti seuraavasti:

– Se totesi, ettei ehdotonta vaitiolo-oikeutta voida hyväksyä, että tällaisen oikeuden myöntäminen ylittäisi sen, mikä on tarpeen yritysten puolustautumisoikeuksien turvaamiseksi, ja se estäisi perusteettomasti komissiota hoitamasta tehtäväänsä valvoa kilpailusääntöjen noudattamista yhteismarkkinoilla. Se muistutti, että vaitiolo-oikeus voidaan ainoastaan myöntää siltä osin kuin asianomaisen yrityksen olisi annettava vastauksia, joiden seurauksena sen olisi myönnettävä sellainen kilpailusääntöjen rikkominen, josta komission on hankittava selvitys (tuomion 402 kohta).

– Se palautti mieleen oikeuskäytännön, jonka mukaan komissiolla on oikeus asetuksen N:o 17 11 artiklan tehokkaan vaikutuksen turvaamiseksi velvoittaa yritykset toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot yritysten tiedossa mahdollisesti olevista seikoista ja yritysten hallussa olevat kyseisiä asioita koskevat asiakirjat, vaikka kyseisten asiakirjojen perusteella kilpailua rajoittava käyttäytyminen voitaisiin näyttää, ja kyseinen komissiolla oleva tietojensaantioikeus ei ole ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan eikä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa (tuomion 403 ja 404 kohta).

– Tämän jälkeen se huomautti, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin on katsonut

yhdistetyissä asioissa Limburgse Vinyl Maatschappij ym. annetussa tuomiossa,[7] että asiassa 374/87 Orkem vastaan komissio annetun tuomion[8] jälkeen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö on kehittynyt edelleen asiassa Funke annetun tuomion, asiassa Saunders vastaan Yhdistynyt kuningaskunta annetun tuomion ja asiassa J. B. vastaan Sveitsi annetun tuomion myötä, yhteisöjen tuomioistuin ei ole kuitenkaan asiassa LVM antamassaan tuomiossa tehnyt uutta käännöstä omassa oikeuskäytännössään (tuomion 405 kohta).

– Lopuksi se totesi, että sillä, että asianosainen on velvollinen vastaamaan tosiasioita koskeviin komission kysymyksiin ja täyttämään komission pyynnöt jo olemassa olevien asiakirjojen toimittamisesta, ei loukata puolustautumisoikeuksia koskevaa perusoikeutta eikä oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaa oikeutta, joiden soveltamisella taataan kilpailuoikeuden alalla samanlainen suoja kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa (tuomion 406 kohta).

29. Se jatkoi seuraavasti:

– Siitä, miltä osin SGL oli edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella velvollinen vastaamaan 31.3.1999 päivättyyn tietojensaantipyyntöön, on todettava, että komissio on pelkkiä tosiasioita koskevien kysymysten ja olemassa olevien asiakirjojen toimittamista koskevien pyyntöjen lisäksi pyytänyt kuvaamaan niiden lukuisten kokousten kohdetta ja kulkua, joihin SGL oli sen mukaan osallistunut, sekä kyseisten kokousten tuloksia/päätelmiä, vaikka oli selvää, että komissio aavisti, että näillä kokouksilla pyrittiin rajoittamaan kilpailua. Tästä seuraa, että tällainen pyyntö oli omiaan velvoittamaan SGL:n myöntämään osallistumisensa kilpailusääntöjen rikkomiseen (tuomion 407 kohta).

30. Seuraavissa kohdissa, joihin käsiteltävänä oleva valitus kohdistuu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin totesi seuraavaa:

"408. Sama koskee pyyntöjä, joilla pyrittiin saamaan kyseisten kokousten pöytäkirjat, työskentelyasiakirjat ja niitä koskevat valmisteluasiakirjat, niihin liittyvät käsinkirjoitetut muistiinpanot, kyseisiä kokouksia koskevat muistiinpanot ja päätelmät, suunnittelu- ja keskusteluasiakirjat sekä vuosina 1992–1998 tehtyjä hinnankorotuksia koskevat täytäntöönpanohankkeet.

409. Koska SGL:llä ei ollut velvollisuutta vastata 31.3.1999 päivättyyn tieto-

7 – Yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002 (Kok. 2002, s. I-8375).

8 – Kok. 1998, s. 3283.

jensaantipyyntöön sisältyviin tämäntyyppisiin kysymyksiin, sitä, että se on kuitenkin toimittanut näitä seikkoja koskevia tietoja, on pidettävä sellaisena yrityksen vapaaehtoisena yhteistyönä, joka oikeuttaa sakon alentamiseen yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella.

410. Tätä päätelmää ei voida kumota komission väitteellä, jonka mukaan kyseisiä tietoja ei annettu omaaloitteisesti vaan vastauksena tietojensaantipyyntöön. Yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa, jossa edellyttämättä yksin asianomaisen yrityksen aloitteesta tapahtuvaa vapaaehtoista toimea tyydytään vain toteamaan, että tietojen on autettava rikkomuksen 'todistamisessa'. Lisäksi myös C kohdan, joka koskee suurempaa sakonalennusta kuin D kohta, mukaan on mahdollista hyvittää yhteistyöstä, jota on tehty 'sen jälkeen, kun komissio on päättänyt aloittaa kartelliin kuuluvia yrityksiä koskevan tutkimuksen'. Näin ollen se, että SGL:lle on osoitettu asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan perusteella tietojensaantipyyntö, ei voi olla ratkaiseva syy vähätellä yrityksen tekemää yhteistyötä yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan perusteella varsinkaan sen vuoksi, että tällainen pyyntö on vähemmän pakottava toimenpide kuin päätöksellä määrätty tutkimus.

411. Tästä seuraa, ettei komissio ole arvioinut oikein SGL:n tässä yhteydessä tekemän yhteistyön merkitystä."

31. Siltä osin kuin tietojensaantipyyntö koski varoitussoittoja, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi seuraavaa:

"412. Siltä osin kuin komissio moittii SGL:ää siitä, että tämä on antanut sille puutteellisen vastauksen kysymykseen siitä, mille yrityksille SGL oli ilmoittanut komission tulevista tarkastuksista vuoden 1997 kesäkuussa, on totta, että SGL rajoitti 30.7.1997 päivätyssä kirjeessään tunnustuksensa VAW:hen ja toiseen yritykseen toteamatta, että se oli antanut tiedon myös UCAR:lle. Komissio on kuitenkin myös itse korostanut, että SGL:n antama varoitus vahvisti rikkomuksen vakavuutta, antoi perusteen sakkoon, jonka ehkäisevä vaikutus oli tavallista merkittävämpi ja oikeutti tulla otetuksi huomioon raskauttavana asianhaarana, koska kyseinen SGL:n käyttäytyminen oli luonut kartellin toiminnassa pysymisen ja sen turmiollisten vaikutusten jatkamisen kannalta tarpeelliset edellytykset. SGL:n ei näin ollen olisi tarvinnut ilmoittaa komissiolle, että se oli varoittanut muita yrityksiä. Kyseiset tiedot olivat näet omiaan ankaroittamaan sitä seuraamusta, jonka komissio aikoi SGL:lle määrätä. Komissio on näin ollen myös tältä osin arvioinut SGL:n käyttäytymistä väärin arvostellessaan tätä puutteellisen vastauksen toimittamisesta."

VII Oikeudellinen arviointi

32. Kuten edellä on esitetty, komission valitus liittyy erityisesti tuomion 408, 409, 410 ja 412 kohtaan.

33. Päätöksessään komissio myönsi SGL:lle yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla 30 prosentin alennuksen sakkoon, jonka se olisi muuten määrännyt SGL:lle. Valituksenalaisessa tuomiossa esitetään, että komission mukaan "yritys ansaitsee sakonalennuksen ainoastaan, jos sen yhteistyö on ollut 'vapaaehtoista' ja 'tutkimuksia koskevan toimivallan' ulkopuolista": komissio katsoi, että merkittävä osa SGL:n toimittamista tiedoista oli itse asiassa SGL:n vastauksia komission tietojensaantipyyntöön ja että SGL:n lausunto katsotaan vapaaehtoiseksi tiedonannossa tarkoitetussa merkityksessä vain siltä osin kuin annetut tiedot ylittävät 11 artiklan mukaisesti pyydetyt tiedot. SGL oli lisäksi toimittanut 8.6.1999 päivätyn lausuntonsa vasta sen jälkeen, kun sille oli lähetetty muistutus, jossa komissio varasi oikeuden tehdä 11 artiklan 5 kohdan mukaisen muodollisen päätöksen. [9]

34. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäyntimenettelyssä SGL väitti, että komissio oli aliarvioinut sen tekemää yhteistyötä yhteistyöstä annetun tiedonannon puitteissa. Se katsoi, ettei sen tarvinnut vastata tiettyihin komission tietojensaantipyynnössä esitettyihin kysymyksiin siitä syystä, että se olisi muuten ollut velvollinen todistamaan itseään vastaan. SGL väitti, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla sillä oli jopa oikeus olla myötävaikuttamatta aktiivisesti oman syyllisyytensä osoittamiseen.

35. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio oli eri kohdin ottanut väärin huomioon SGL:n tekemän yhteistyön merkityksen, ja se alensi tällä perusteella sakkoa.

36. Palautettuaan mieleen vakiintuneen oikeuskäytännön (tuomion 402, 403 ja 404 kohta) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käsitteli ensin 31.3.1999 päivättyä tietojensaantipyyntöä (tuomion 407, 408 ja 409 kohta) ja sen jälkeen 30.6.1997 päivättyä tietojensaantipyyntöä (tuomion 412 kohta).

37. Komission 31.3.1999 päivätty tietojensaantipyyntö koski grafiittielektrodialan kilpailijoiden pitämiä kokouksia. Komissio muun muassa pyysi kuvailemaan niiden lukuisten kokousten kohdetta ja kulkua, joihin SGL oli osallistunut, sekä kyseisten kokousten tuloksia/päätelmiä. Se pyysi myös

9 – Ks. komission päätöksen johdanto-osan 173 perustelukappale, jota on lainattu tuomion 401 kohdassa.

tiettyjä asiakirjoja, kuten jäljennökset kokouskutsuista, esityslistoista, osanottajaluetteloista, käsinkirjoitetuista muistiinpanoista, työskentelyasiakirjoista, valmisteluasiakirjoista, suunnitteluasiakirjoista sekä tiettynä ajanjaksona tehtyjä hinnankorotuksia koskeneista täytäntöönpanoasiakirjoista. [10]

38. Komissio ilmoitti 30.6.1997 päivätyssä tietojensaantipyynnössään saaneensa toiselta yritykseltä tietoonsa, että SGL oli varoittanut kyseistä yritystä mahdollisesti tulossa olleista tarkastuksista, ja komissio kysyi, oliko SGL saanut tämän tiedon asianomaisella alalla toimivalta yritykseltä ja, jos oli, niin minkä nimiseltä yritykseltä. Toisella kysymyksellään komissio pyysi nimeämään ne yritykset, joita SGL oli varoittanut. [11]

Komission 31.3.1999 päivätty tietojensaantipyyntö

39. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäyntimenettelyssä komissio hyväksyi sen, että kokousten kohdetta ja kulkua koskenut kysymys ylitti sen, mitä sillä oli oikeus kysyä asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla. Tämä toteamus ei sisälly käsiteltävänä olevaan valitukseen.

40. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesikin valituksenalaisen tuomion 407–409 ja 412 kohdassa, että SGL:n vastaukset asetuksen N:o 17 11 artiklan 2 kohdan nojalla lähetettyihin tietojensaantipyyntöihin oikeuttivat tämän yrityksen – toisin kuin komissio oli päätöksessään katsonut – sakonalennukseen yhteistyöstä annetun tiedonannon mukaisesti.

41. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myös hylkäsi komission väitteen, jonka mukaan SGL:n vastauksiin perustuvan mahdollisen alennuksen olisi joka tapauksessa oltava pienempi kuin siinä tapauksessa, että yritys antaa tiedot oma-aloitteisesti (ks. tuomion 410 kohta).

42. Komission mukaan mainittuihin tuomion kohtiin sisältyy oikeudellisia virheitä ja tuomio on tältä osin ristiriidassa asetuksen N:o 17 15 ja 11 artiklan sekä yhteistyöstä annetun tiedonannon kanssa. Lisäksi myös perusteet ovat virheellisiä (ristiriitaisia), ja ne merkitsevät sinällään oikeudellista virhettä.

10 – SGL vastasi 25.5.1999 päivätyllä kirjeellä (jossa se vastasi kysymyksiin 8–10, jotka liittyivät liikevaihtoa ja myyntiä koskeneisiin lukuihin) ja 8.6.1999 päivätyllä lausunnolla (jossa se totesi, ettei sillä ole velvollisuutta vastata kysymyksiin 1–5 ja osaan kysymyksestä 7 ja että näin ollen sen pitäisi katsoa toimivan vapaaehtoisesti. Lausunnossa kuvaillaan kokouksia, ja siihen on liitetty sen hallussa olleet asiakirjat).

11 – SGL vastasi 30.7.1997 päivätyllä kirjeellä. Ennen kuin se vastasi toiseen kysymykseen, se kiisti oikeudellisen perustan ja vetosi puolustautumisoikeuksiinsa.

43. Tämä oikeudellinen peruste esitetään yhteistyöstä annetun tiedonannon soveltamisen yhteydessä, mutta se koskee erityisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksia siitä, miten laaja oikeus yrityksillä on olla todistamatta itseään vastaan.

44. Komission tehtävänä on tunnetusti tutkia EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjen rikkomisia ja määrätä niistä seuraamuksia. Tehtävänsä suorittamiseksi komissio voi asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan nojalla vaatia kaikkia tarpeellisia tietoja. Sen on ensin pyydettävä näitä tietoja yksinkertaisella muodollisella tietojensaantipyynnöllä (11 artiklan 2 kohta), ja sen jälkeen, jos yritys ei vastaa tähän pyyntöön, muodollisella päätöksellä (11 artiklan 5 kohta). [12]

45. Tunnetussa asiassa Orkem, [13] jossa yhteisöjen tuomioistuin joutui arvioimaan komission tutkintavaltuuksia puolustautumisoikeuksia vasten, yhteisöjen tuomioistuin totesi, että yrityksillä on velvollisuus myötävaikuttaa aktiivisesti tutkintatoimiin.

46. Velvollisuus myötävaikuttaa aktiivisesti komission toimiin ei kuitenkaan tarkoita, että yrityksen on todistettava itseään vastaan myöntämällä syyllistymisensä kilpailusääntöjen rikkomiseen.

47. Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin teki eron vastausten ja asiakirjojen toimittamisen välillä. Ensin mainitun osalta yhteisöjen tuomioistuin teki vielä toisen eron. Se katsoi, että komissiolla on oikeus vaatia yritystä vastaamaan asiatietoja koskeviin kysymyksiin, mutta sillä ei ole oikeutta vaatia yritykseltä vastauksia, joiden seurauksena sen olisi myönnettävä kilpailusääntöjen rikkominen. Jälkimmäisten vastausten osalta yritys voi vedota vaitiolo-oikeuteensa puolustautumisoikeutena. Asiakirjojen osalta yhteisöjen tuomioistuin ei rajoittanut komission tutkintavaltuuksia. Asianomaisen yrityksen on pyynnöstä toimitettava sen hallussa olevat asiakirjat, jotka liittyvät tutkinnan kohteeseen, vaikka kyseisten asiakirjojen perusteella voitaisiin osoittaa kilpailusääntöjen rikkominen. [14]

48. Vakavimpien kartellien paljastamiseksi komissio on kehittänyt lieventämistä koskevan politiikan. Politiikka määritellään niin

12 – Tästä kaksivaiheisesta menettelystä on luovuttu asetuksessa N:o 1/2003. Kyseisen asetuksen 18 artiklan nojalla komissio voi suoraan vaatia yrityksiltä tietoja päätöksellä.

13 – Mainittu edellä, tuomion 22 ja 27 kohta.

14 – Ks. tuomion 34 ja 35 kohta.

kutsutussa yhteistyöstä annetussa tiedonannossa. Sakkoja voidaan alentaa yhteistyön (merkityksellisten tietojen, todisteiden tarjoamisen) perusteella ja yhteistyön asteen mukaan.

49. On syytä tuoda esiin, ettei lieventämistä koskevaan politiikkaan sisälly mitään pakottamista. Se pohjautuu päinvastoin vapaaehtoiseen yhteistyöhön. Sakonalennus yhteistyön hyvityksenä on siis yhteensopiva puolustautumisoikeuksien kanssa ja etenkin oikeuden olla todistamatta itseään vastaan kanssa. [15]

50. Lisäksi sakon alentaminen hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi on perusteltua vain, jos komissio on yrityksen käyttäytymisen vuoksi voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja tarpeen vaatiessa saada sen loppumaan. [16]

51. Käsiteltävänä olevassa valituksessa komissio väittää, että asetuksen N:o 17 11 artiklan 2 kohdan nojalla annettu tieto täyttää asiassa Orkem vahvistetut perusteet eikä sitä voida pitää yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettuna yhteistyönä.

52. Oikeudellinen kysymys on siis se, tuleeko SGL:n vastausta komission pyyntöön pitää vapaaehtoisena yhteistyönä vai velvoitteen täyttämisenä. [17] Ensimmäiseksi on tarkasteltava komission esittämien kysymysten luonnetta. Toisin sanoen, olisiko komissio voinut saada pyydetyt tiedot asetuksen N:o 17 11 artiklan 5 kohdan nojalla? Jos vastaus on myöntävä, asianomaisen yrityksen tietojen toimittaminen vain täyttää asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaisen velvollisuuden. Tällainen "yhteistyö" ei ole yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettua yhteistyötä. Mutta jos vastaus on kieltävä ja asianomainen yritys kuitenkin toimittaa tiedot, sen käyttäytymistä on pidettävä yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettuna yhteistyönä.

53. Sivuhuomautuksena tuon esiin, että siinä tapauksessa, että yritys ottaa yhteyttä komissioon ja ilmoittaa haluavansa tehdä yhteistyötä, komissio saattaa tarvita lisätietoja niiden tietojen lisäksi, jotka asianomainen yritys on jo toimittanut. Komissio voi saada

15 – Asia C-57/02 P, Acerinox, tuomio 14.7.2005 (Kok. 2005, s. I-6689, 87–89 kohta).

16 – Ks. asia C-297/98 P, SCA Holding Ltd v. komissio, tuomio 16.11.2000 (Kok. 2000, s. I-10101, 36 kohta). Ks. yhteistyöstä annetun tiedonannon yhteydessä yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri A/S, tuomio 25.6.2005 (Kok. 2005, s. I-5425, 395 ja 396 kohta).

17 – Oikeudellisesta näkökulmasta yrityksellä ei ole velvollisuutta vastata 11 artiklan 2 kohdan nojalla esitettyyn kysymykseen, mutta jos yritys kieltäytyy vastaamasta, komission on 11 artiklan 5 kohdan mukaisella päätöksellä vaadittava sitä toimittamaan tarpeelliset tiedot. Vastaamatta jättämisestä voidaan määrätä seuraamuksia. Komission pyyntöön on näin ollen pakko vastata.

nämä tiedot kirjallisella pyynnöllä. Tällaiset pyynnöt ja niihin annetut vastaukset on ilmiselvästi otettava huomioon, kun asianomaisen yrityksen yhteistyöhalukkuutta arvioidaan kokonaisuudessaan yhteistyöstä annetun tiedonannon puitteissa.

54. Arvioidessaan sakonalennuksen mahdollisuutta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki edellä mainitun kokeen. Se tutki, oliko SGL:llä velvollisuus toimittaa pyydetyt asiakirjat.

55. Tutkiessaan, sisältyikö tietojensaantipyyntöön kysymyksiä, joihin komissiolla ei ollut oikeutta vaatia vastausta asetuksen N:o 17 11 artiklan 5 kohdan nojalla, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi perustellusti, että tiettyjen kokousten kohdetta ja tuloksia koskenutta kysymystä ei voitu hyväksyä. Vastaus tällaiseen kysymykseen johtaisi väistämättä todistamiseen itseään vastaan. Kuten edellä on esitetty, komissio hyväksyi tämän ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäyntimenettelyssä. Tämä toteamus ei sisälly käsiteltävänä olevaan valitukseen.

56. Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että sama koskee tiettyjä asiakirjoja. Se katsoi, että kyseisten asiakirjojen toimittamista koskenut pyyntö edellytti, että SGL olisi myöntänyt osallistumisensa yhteisön kilpailusääntöjen rikkomiseen. Se vaikuttaa täten tehneen eron niiden asiakirjojen välillä, jotka voitiin hyväksyä, ja niiden välillä, joita ei voitu hyväksyä. Toisin sanoen komissio ei voinut pyytää kokousten tuloksiin/päätelmiin liittyviä asiakirjoja, koska se ei voinut vaatia SGL:ää vastaamaan kokousten tuloksia/päätelmiä koskeneisiin kysymyksiin.

57. Tämä arviointi on mielestäni virheellinen tai ainakin puutteellinen kolmesta syystä.

58. Ensinnäkin koska tuomion 408 ja 409 kohdassa käsitelty tieto koskee "asiakirjoja" eikä "vastausten" pyytämistä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tehnyt oikeuskäytännössä vahvistettua eroa asiakirjojen ja kysymyksiin annettavien vastausten välillä. Ainakaan se ei soveltanut kyseisessä oikeuskäytännössä vahvistettuja periaatteita asian tosiseikkoihin.

59. Toiseksi, kuten komissio on aiheellisesti tuonut esiin, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättely on ristiriitainen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toisti selkeästi asiassa Orkem ja sen itse asiassa Mannesmannröhren-Werke[18] antamassa tuomiossa vahvistetut

18 – Asia T-112/98, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomio 20.2.2001 (Kok. 2001, s. II-729).

periaatteet. Näin ollen se viittaa tuomion 403, 406 ja 407 kohdassa vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön mutta sivuuttaa sitten tämän oikeuskäytännön 408 kohdassa. Kyseinen oikeuskäytäntö on vahvistettu useaan otteeseen, viimeksi niin kutsutuissa seostelisä-asioissa. [19]

60. Yhteisöjen tuomioistuin totesi yhdistetyissä asioissa Limburgse Vinyl Maatschappij ym., [20] jotka tunnetaan myös PVC II -asiana, että asiassa Orkem vastaan komissio annetun tuomion jälkeen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö on kehittynyt edelleen asiassa Funke annetun tuomion, asiassa Saunders vastaan Yhdistynyt kuningaskunta annetun tuomion ja asiassa J. B. vastaan Sveitsi annetun tuomion myötä. Yhteisöjen tuomioistuin ei kuitenkaan nähnyt mitään syytää tehdä uutta käännöstä omassa oikeuskäytännössään, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin itsekin totesi. [21] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamukset ovat näin ollen selkeästi ristiriitaisia oikeuskäytännön kanssa. Lisäksi tälle itsessään merkittävälle seikalle ei esitetä mitään perusteluja tuomion asiaa koskevissa kohdissa.

61. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin siis katsoi, ettei asiassa LVM muutettu vakiintunutta oikeuskäytäntöä, mutta se päätyi kuitenkin erilaiseen lopputulokseen. Tälle ei esitetä mitään perustelua valituksenalaisessa tuomiossa. Kuten edellä on esitetty, tämäkin on ristiriitaista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 408 kohdassa esittämä toteamus tulisi kumota yksinomaan näillä perusteilla.

62. Yhteisöjen tuomioistuin pitää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä erittäin tärkeänä. Lisäksi kun otetaan huomioon valitusperuste, joka koski oikeutta olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä toteamiseen, yhteisöjen tuomioistuimen ei itse asiassa tarvinnut ottaa kantaa tähän seikkaan kyseisessä asiassa. [22] Yleisesti voitaisiin kysyä, onko asiassa Orkem vahvistettua ja sittemmin noudatettua oikeuskäytäntöä mitään syytä muuttaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön pohjalta. Selitän seuraavaksi, miksi tähän ei mielestäni ole mitään painavaa syytä.

63. Ensinnäkin on muistettava, että kyseinen oikeuskäytäntö koski luonnollisia henkilöitä "perinteisten" rikosoikeudenkäyntien yhteydessä. Kilpailuoikeus koskee yrityksiä. Komissiolla on oikeus määrätä sakkoja vain yrityksille ja yritysten yhteenliittymille EY 81 ja EY 82 artiklan rikkomisesta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toteamuksia ei voida soveltaa sellaisenaan oikeushenkilöihin tai yrityksiin. [23] Viittaan tässä yhteydessä muihin oikeusjärjestyksiin, joissa oikeus olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä toteamiseen on varattu vain luonnollisille henkilöille, eivätkä oikeushenkilöt voi vedota siihen. [24] Täten Yhdysvalloissa yritykset eivät

19 – Asia C-57/02 P, Acerinox v. komissio, tuomio 14.7.2005 (Kok. 2005, s. I-6689, 86 kohta) ja asia C-73/02 P, ThyssenKrupp Stainless GmbH ym. v. komissio, tuomio 14.7.2005 (Kok. 2005, s. I-6773, 49 kohta).

20 – Yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij NV ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002 (Kok. 2002, s. I-8375).

21 – Ks. tuomion 405 kohta.

22 – Em. asia LVM, tuomion 274–276 kohta.

23 – Joissakin jäsenvaltioissa viranomaiset voivat kansallisen lainsäädännön mukaisesti määrätä myös muunlaisia seuraamuksia, kuten vankeusrangaistuksia johtajille tai esimiehille, jotka ovat vastuussa siitä, että heidän yrityksensä on rikkonut EY 81 tai EY 82 artiklaa. Tällöin myös menettelylliset oikeudet ja takuut ovat todennäköisesti vahvemmat.

24 – Supreme Court United States v. Whit, 322 U.S 694(1944).

voi vedota Yhdysvaltojen perustuslain viidenteen lisäykseen. Viidennen lisäyksen mukaan ketään ei saa pakottaa todistamaan itseään vastaan rikosoikeudenkäynnissä. Tämä oikeus tai etuoikeus olla todistamatta itseään vastaan on henkilökohtainen. Sitä sovelletaan vain yksittäisiin ihmisiin. Yritys ei voi vedota viidenteen lisäykseen voidakseen pysyä vaiti. Toisin sanoen yrityksen on vaadittaessa toimitettava asiakirjoja.

64. Toiseksi on kiistaton tosiasia, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ulottanut joitakin oikeuksia ja vapauksia koskemaan yrityksiä ja muita liikeyhteisöjä. Näin on tehty myös yhteisön oikeudessa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kuitenkin erottaa toisistaan luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille myönnetyn suojan tason. Tämä voidaan päätellä muista ihmisoikeussopimuksen perusoikeuksista, kuten 8 artiklasta. Esimerkiksi asiassa Niemietz [25] Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että liiketilojen suoja voi olla vähäisempi kuin yksityiskotien suoja. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että "koti" voidaan ulottaa kattamaan ammatinharjoittajan toimisto ja että tällainen tulkinta ei haittaisi kohtuuttomasti sopimusvaltioita, koska ne säilyttäisivät 8 artiklan 2 kappaleen mukaisissa rajoissa puuttumisoikeutensa. Tämä tuomio vahvistettiin myöhemmin asiassa Colas Est. [26] Kyseisessä tuomiossa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi samoin kuin asiassa Niemietz, että 8 artiklassa taattujen oikeuksien voidaan joissakin olosuhteissa katsoa kattavan yhtiön oikeuden nauttia sen kotipaikkaan, sivuliikkeisiin tai muihin liiketiloihin kohdistuvaa kunnioitusta. Yhteisöjen tuomioistuin katsoikin tämän oikeuskäytännön mukaisesti asiassa Roquette Frères [27] seuraavaa: "Määritettäessä kyseisen periaatteen ulottuvuutta yritysten liiketilojen suojan osalta on otettava huomioon edellä mainitussa asiassa Hoechst vastaan komissio annetun tuomion jälkeinen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitettu kotirauhan suoja voi tietyissä tilanteissa kattaa myös mainitut tilat [viittaus asiassa Colas Est annetun tuomion 41 kohtaan] ja jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kappaleessa myönnetty oikeus puuttua kyseisen oikeuden käyttämiseen saattaa hyvinkin ulottua laajemmalle toimi- tai liiketilojen tai ammatti- tai liiketoiminnan osalta kuin muissa tapauksissa [viittaus asiassa Niemietz annetun tuomion 31 kohtaan]."

65. Kolmanneksi on kuitenkin ratkaisevaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan

25 – Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.12.1992, A-sarja, nro 251-B.

26 – Asia Colas Est ym. v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.4.2002, nro 37971/97, Kok. 2002-III.

27 – Asia C-94/00, Roquette Frères, tuomio 22.10.2002 (Kok. 2002, s. I-9011, 29 kohta).

osalta, että asiakirjojen pyytäminen ei ole vaitiolo-oikeuden vastaista. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei ole tunnustanut ehdotonta vaitiolo-oikeutta. Se totesi asiassa Saunders, että oikeus olla todistamatta itseään vastaan koskee pääasiallisesti syytetyn vaikenemistahdon kunnioittamista. Sopimuspuolten oikeusjärjestelmissä, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja muuallakin vallitsee yhteisymmärrys siitä, ettei vaitiolo-oikeus ulotu sellaisen aineiston käyttöön rikosoikeudenkäynneissä, joka voidaan saada syytetyltä pakkokeinoilla mutta jonka olemassaoloon epäilty ei voi vaikuttaa. Tällaisia ovat muun muassa kotietsintäluvalla hankitut *asiakirjat*, puhallus-, veri- ja virtsanäytteet sekä kehon kudokset, joita käytetään DNA:n testaamiseen. [28] Tämä toteamus vahvistettiin hiljattain asiassa J. B. vastaan Sveitsi annetussa tuomiossa.

66. Oikeus olla antamatta omaa syyllisyyttä tukevia lausuntoja ei siis ulotu tietoihin, joiden olemassaoloon epäilty ei voi vaikuttaa, kuten asiakirjoihin. Tällaisia asiakirjoja voidaan pyytää, ja niitä voidaan käyttää todisteena. Tässä yhteydessä viittaan erityisesti dokumentoituun tietoon, joka liittyy yrityksen sisäisiin menettelyihin ja päätöksentekoon ja jota käytetään niissä, kuten markkinointi- tai hinnoittelustrategioihin. Tällaisia sisäisessä käytössä olevia tietoja voidaan pyytää. Ne voivat paljastaa kartellin tai yhdenmukaistetun menettelytavan todennäköisen olemassaolon, mutta ne eivät itsessään osoita syyllisyyttä. Todennäköinen olemassaolo voidaan vielä kiistää. Pidemmälle menevä tulkinta veisi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöltä objektiivisen elementin ja haittaisi täytäntöönpanon tasapainoa.

67. Lopuksi on todettava, että oikeushenkilöiden perusoikeuksien ja kilpailun toteutumisen välinen suhde on tasapainoilua perusoikeuksien suojan ja yhteisön kilpailuoikeuden tehokkaan soveltamisen välillä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Eco Swiss, [29] että EY 81 artikla on perustavanlaatuinen määräys, joka on välttämätön yhteisölle annettujen tehtävien täyttämiseksi ja erityisesti sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi. EY 81 artikla on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva määräys. Jos komissiolta viedään oikeus pyytää asiakirjoja, sen mahdollisuudet valvoa kilpailuoikeutta yhteisön oikeusjärjestyksen mukaisesti tulevat pitkälti riippuvaisiksi joko vapaaehtoisesta yhteistyöstä tai muiden pakkokeinojen käytöstä, kuten yllätystarkastuksista. On ilmiselvää, että yhteisön oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden tehokas valvonta kohtuullisin keinoin on säilytettävä mahdollisena, aivan kuten on ilmiselvää, että puolustautumisoikeuksia on kunnioitettava. Näistä jälkimmäinen mielestäni toteutuu. Nykyisen oikeus-

28 – Tuomion 69 kohta (kursivointi tässä).

29 – Ks. asia C-126/97, Eco Swiss China Time Ltd ja Benetton International NV, tuomio 1.6.1999 (Kok. 1999, s. I-3055).

käytännön mukaan vastaaja voi joko hallinnollisen menettelyn aikana tai yhteisöjen tuomioistuimissa käytävissä oikeudenkäyntimenettelyissä väittää, että esitettyjen asiakirjojen merkitys on toinen kuin se, jonka komissio on niille antanut.

68. Käsiteltävänä olevassa asiassa asianomaiset asiakirjat olivat olemassa olevia asiakirjoja, joita voitiin viime kädessä vaatia 11 artiklan 5 kohdan mukaisella päätöksellä ja jotka yrityksen oli toimitettava, jos ne olivat sen hallussa.

69. Olen siis sitä mieltä, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, sakkoa ei ole syytä alentaa yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla. Komissio ilmoitti riidanalaisessa päätöksessä, ettei se hyvittänyt tietoja, jotka SGL oli sen mukaan velvollinen toimittamaan vastauksena tietojensaantipyyntöön. Komissio otti huomioon ne SGL:n antamat tiedot, jotka ylittivät asetuksen N:o 17 11 artiklan 2 kohdan perusteella pyydetyt tiedot. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin alensi SGL:n sakkoa, se otti kuitenkin huomioon myös lukuisten kokousten kohteen ja tulosten kuvailua koskeneen pyynnön. Tätä pyynnön osaa ei kuitenkaan olisi voitu ottaa huomioon sakon määrittämisessä, koska komissio myönsi, ettei sitä voitu hyväksyä.

Komission 30.6.1997 päivätty tietojensaantipyyntö

70. Komission 30.6.1997 päivätystä tietojensaantipyynnön eli sen toisen kysymyksen osalta, jossa SGL:ää pyydettiin nimeämään varoittamansa yritykset, voidaan esittää seuraavat huomiot.

71. Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vaikuttaa valituksenalaisen tuomion 412 kohdassa olevan sitä mieltä, että komission tavoitteena oli saada SGL myöntämään kilpailusääntöjen rikkominen, ja näin ollen että SGL:llä oli asian Orkem mukaisesti puolustautumisoikeuksien suoja ja siten oikeus sakonalennukseen yhteistyöstä annetun tiedonannon perusteella.

72. Komission mukaan sen esittämä kysymys ei ylittänyt sen tutkintavaltuuksia eikä siihen annettu vastaus siten ylittänyt asetuksen N:o 17 11 artiklan perusteella pyydettyä tietoa. Sakkoa ei siis ollut syytä alentaa yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla. Sakonalennukseen yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla ei myöskään ollut syytä siksi, että SGL:n vastaus oli puutteellinen ja harhaanjohtava.

73. Komissio väittää, ettei asianomainen kysymys ole kysymys, joka johtaa kilpailusääntöjen rikkomisen myöntämiseen. Tässä yhteydessä komissio huomauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todenneen itsekin, etteivät varoitukset merkinneet EY 81 artiklan rikkomista. Komission mukaan kysymys kuuluu, voitiinko se, että kilpailusääntöjä oli rikottu, päätellä vastauksesta siten, että yritykselle saatettiin määrätä seuraamus yksinomaan tämän vastauksen perusteella. Komission mielestä näin ei ollut. Se, että varoituksia pidettiin raskauttavana olosuhteena, ei vaikuta tähän päätelmään. Päätelmän tekemiseksi komission on ensin osoitettava, että kilpailusääntöjä oli rikottu. Tätä ei voida korvata varoituksia koskevalla tiedolla.

74. Komission mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki lisäksi päättelyvirheen. Se, että komissio piti varoituksia raskauttavana olosuhteena, ei ole osa rikkomisen todistamista vaan komission harkintavaltaa sakkopolitiikassa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelytavan mukaan komissio olisi voinut esittää asianomaisen kysymyksen, jos se olisi päättänyt olla mukauttamatta sakkoa raskauttavan olosuhteen perusteella.

75. Kuten olen jo selittänyt asiassa C-308/04 P antamassani ratkaisuehdotuksessa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli oikeassa päätellessään, että se, että SGL varoitti muita yrityksiä tulevista tarkastuksista, ei ollut nimenomaista ja itsenäistä kilpailusääntöjen rikkomista vaan käyttäytymistä, joka vahvisti varsinaisen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, ja se voitiin siten ottaa sakon määrittämisessä huomioon raskauttavana olosuhteena.

76. On siis totta, ettei kyseinen käyttäytyminen merkitse itsessään kilpailusääntöjen rikkomista ja että ennen kuin komissio voi ottaa huomioon raskauttavan olosuhteen, sen on todistettava alkuperäinen rikkominen. Kyseinen käyttäytyminen voi kuitenkin johtaa sakon korottamiseen, ja komission on siis näytettävä se toteen. Se, että komissiolla on harkintavaltaa sakkojen määrittämisessä, ei muuta mitään. Sillä on tämä harkintavalta myös alkuperäisen rikkomisen osalta, mutta se ei vaikuta siihen, pyritäänkö tietyllä kysymyksellä saamaan vastaus, joka todistaa asianomaista itseään vastaan.

77. Näin ollen, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomautti perustellusti tuomion 412 kohdassa, SGL:llä ei ollut velvollisuutta kertoa komissiolle, että se oli varoittanut muita yrityksiä. Komissio saattoi toki kysyä näistä varoituksista, mutta se ei olisi voinut pakottaa SGL:ää vastaamaan.

Toisin kuin komissio väittää, tämä kysymys ei koske objektiivisia tosiseikkoja.

78. On kuitenkin syytä tuoda esiin, että vaikka SGL:llä ei ollut velvollisuutta vastata tähän kysymykseen, se kuitenkin vastasi siihen, vaikkakin puutteellisesti ja harhaanjohtavasti. Tällaisen käyttäytymisen ei voida väittää ilmentävän yhteistyöhenkeä, ja tuomio sisältää tältä osin virheen. Viittaan tässä yhteydessä viimeaikaiseen oikeuskäytäntöön, jossa yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että alennus yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla on perusteltu ainoastaan, kun toimitettujen tietojen ja kyseessä olevan yrityksen käyttäytymisen yleisemminkin voidaan katsoa osoittavan, että yritys on harjoittanut todellista yhteistyötä, ja että yhteistyön käsitteestä, sellaisena kuin se on selitetty yhteistyöstä annetussa tiedonannossa ja erityisesti tämän tiedonannon johdannossa ja D kohdan 1 alakohdassa, seuraa, että alennus voidaan myöntää kyseisen tiedonannon perusteella yksinomaan, jos kyseessä olevan yrityksen käyttäytyminen ilmentää tällaista yhteistyöhenkeä. [30]

79. Sakkoa ei näin ollen ole syytä alentaa yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 1 alakohdan perusteella.

Loppuhuomioita ja ratkaisu

80. Asetuksessa N:o 17 tarkoitetun yhteistyön ja yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitetun vapaaehtoisen yhteistyön välisestä suhteesta sekä seurauksista sakkoon voidaan tältä osin esittämieni huomioiden ja oikeuskäytännön perusteella todeta seuraavaa:

– yrityksellä on asetuksen N:o 17 nojalla periaatteessa velvollisuus tehdä komission kanssa yhteistyötä (ks. asia Orkem)

– sitä, että yritys tekee yhteistyötä vain asetuksessa N:o 17 (nykyään asetus N:o 1/2003) säädettyjen vaatimusten rajoissa, ei voida koskaan pitää raskauttavana olosuhteena, jonka perusteella sakkoa mukautetaan ylöspäin [31]

– sitä, että yritys vastaa asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaiseen tietojensaantipyyntöön, joka ylittää komission tut-

30 – Ks. tältä osin edellä alaviitteessä 16 mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri, tuomion 388–403 kohta.

31 – Ks. edellä alaviitteessä 16 mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri, tuomion 352 kohta.

kintavaltuudet (eli jonka kysymyksiin komissio ei voi pakottaa yritystä vastaamaan), voidaan pitää yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettuna yhteistyönä

– yritystä voidaan kohdella suotuisasti yhteistyöstä annetun tiedonannon nojalla, jos se osoittaa yhteistyöhenkeä ja jos komissio voi yhteistyön vuoksi todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja tarpeen vaatiessa saada sen loppumaan.

81. Edellä esitetystä ilmenee selkeästi, että valituksenalainen tuomio sisältää oikeudellisia virheitä. Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, yhteisöjen tuomioistuin julistaa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen mitättömäksi. Se voi joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

82. Mielestäni lopullisen ratkaisun tekemisen edellytykset täyttyvät. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myönsi SGL:lle 10 prosentin ylimääräisen sakonalennuksen yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen ja toisen luetelmakohdan nojalla, kuten myös joillekin muille kartellin jäsenille, [32] mutta se vähensi myöhemmin alennusta 2 prosenttiyksiköllä 8 prosenttiin SGL:n käyttäytymisen johdosta. [33] Osa 10 prosentin alennuksesta perustuu siis D kohdan 2 alakohdan toiseen luetelmakohtaan, sillä tuomiosta ilmenee, että alennuksen vähentäminen 2 prosenttiyksiköllä liittyy kyseiseen luetelmakohtaan. Alennuksen toisella osalla oli tarkoitus hyvittää SGL:n vastaukset komission kysymyksiin, joiden oli todettu ylittäneen komission toimivallan, ja siten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin piti vastauksia yhteistyöstä annetussa tiedonannossa tarkoitettuna yhteistyönä. Tosiasiassa, kuten edellä 69 kohdassa on selitetty, vain pieni osa komission kysymyksistä ylitti sen, mihin se olisi voinut vaatia asianomaiselta yritykseltä vastausta. Tämä osuus on karkeasti viidesosa pyydetystä ja käsiteltävänä olevasta tiedosta. Komission myöntämään 30 prosentin alennukseen on näin ollen mielestäni perusteltua lisätä yhteensä 4 prosenttiyksikön suuruinen alennus. Sakon määräksi on siis vahvistettava 75,7 miljoonaa euroa.

32 – Komission päätöksen mukaan (ks. johdanto-osan 41 perustelukappale) yksikään kartellin jäsenistä ei merkittävästi kiistänyt tosiseikkoja, joihin komissio perusti väitetiedoksiantonsa. SGL:lle, UCAR:lle, C/G:lle ja VAW:lle myönnetty alennus perustui kuitenkin vain D kohdan 2 alakohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan. Komissio väitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että vaikka se oli virheellisesti jättänyt mainitsematta kyseisen kohdan toisen luetelmakohdan, sen myöntämä alennus kattoi D kohdan 2 alakohdan molemmat luetelmakohdat. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komission olisi pitänyt mainita tämä seikka päätöksessään (ks. tuomion 415 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myönsi näin ollen ylimääräiset 10, 10 ja 20 prosentin alennukset (VAW ei valittanut), jotka kattoivat korjaukset sekä yhteistyöstä annetun tiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan että sen toisen luetelmakohdan nojalla, eli yhteistyökäyttäytymisen uudelleen arvioinnin ensimmäisen luetelmakohdan nojalla ja tosiseikkojen kiistämättä jättämistä koskevan arvioinnin toisen luetelmakohdan nojalla.

33 – Ks. valituksenalaisen tuomion 418 kohta.

VIII Ratkaisuehdotus

83. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

– kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-239/01 29.4.2004 antaman tuomion

– vahvistaa sakon määräksi 75,7 miljoonaa euroa

– velvoittaa SGL:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.